

Sygn. akt I CSK 2910/22

POSTANOWIENIE

Dnia 30 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stefańska

w sprawie z powództwa B. K.
przeciwko [...] Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 30 sierpnia 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 26 października 2021 r., sygn. akt I ACa [...],

1) odmawia przyjęcia obydwu skarg kasacyjnych do rozpoznania;

2) znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 26 października 2021 r. Sąd Apelacyjny w [...] zmienił wyrok Sądu Okręgowego w W. z 17 października 2018 r., w sprawie z powództwa B. K. przeciwko [...] Bank spółce akcyjnej w W. o zapłatę, w punkcie pierwszym częściowo w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 258 701,64 zł (punkt I), oraz oddalił apelację powoda w pozostałym zakresie (punkt II).

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargi kasacyjne wnieśli powód i pozwany. Powód zaskarżył wyrok Sądu II instancji w punkcie II, a pozwany w zakresie punktu I. Skarżący na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. wnosili o uchylenie wyroku

Sądu Apelacyjnego w zaskarżonych częściach i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedziach obie strony wnosili o odmowę przyjęcia do rozpoznania skarg kasacyjnych wniesionych przez stronę przeciwną, domagając się zasądzenia na ich rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skargi kasacyjne powoda i pozwanego nie kwalifikowały się do przyjęcia celem ich merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z treścią art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: (1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne; (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów; (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie.

Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie obejmuje zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

W okolicznościach sprawy przesłanki przyjęcia do rozpoznania skarg kasacyjnych powoda i pozwanego nie zostały spełnione.

W skardze kasacyjnej powód jako istotne zagadnienie prawne wskazał pytanie: Czy wymagalność roszczenia konsumenta o zwrot świadczenia spełnionego na podstawie niedozwolonego postanowienia umownego (art. 385¹ § 1 k.c.) powstaje – zgodnie z art. 455 k.c.- niezwłocznie po otrzymaniu przez przedsiębiorcę, który otrzymał od konsumenta świadczenie, wezwania do jego zwrotu, czy też należy przyjąć, że roszczenie konsumenta o zwrot nienależnego świadczenia spełnionego na podstawie niedozwolonego, a zatem bezskutecznego postanowienia umowy, uzyskuje wymagalność w późniejszym terminie?

W orzecznictwie wyjaśniono, że istotne zagadnienie prawne nie występuje, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził już swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. W takiej sytuacji brak jest interesu publicznego w przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. Postanowienia umowne analogiczne do ocenianych w tej sprawie były już wielokrotnie przedmiotem badania Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki SN z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22).

W zakresie skargi powoda należy wskazać, że ze względu na przyznaną kredytobiorcy - konsumentowi możliwość podjęcia decyzji co do sanowania klauzuli abuzywnej, roszczenie staje się wymagalne dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę - konsumenta wiążącej decyzji w tym względzie. Dopiero wtedy bowiem można uznać, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny (podobnie jak w przypadku *condictio causa finita*), a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia. Sąd Apelacyjny prawidłowo więc przyjął, że roszczenie konsumenta o zwrot nienależnego świadczenia staje się wymagalne od daty orzeczenia przez sąd o niedozwolonym charakterze postanowienia umownego i obowiązku zwrotu spełnionych na jego podstawie świadczeń (zob. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów SN - zasady prawnej - z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21).

Natomiast pozwany jako istotne zagadnienia prawne wskazał pytania: 1) Czy stwierdzenie bezskuteczności normy przeliczeniowej określającej zasady ustalania wartości waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego (wskazanej w art. 69 pkt 4b prawa bankowego) zawartej przed 24 stycznia 2009 r., uwzględniając art. 385¹ § 2 k.c., zgodnie z którym strony są związane umową w pozostałym zakresie, prowadzi do: (a) utrzymania umowy w mocy i zachowania jej dyspozytywnego charakteru, przy uwzględnieniu normy dyspozytywnej lub takiej, którą strony mogłyby przyjąć w drodze indywidualnych negocjacji; (b) przyjęcia, że bez normy przeliczeniowej umowa w dalszym ciągu może być wykonywana jako kredyt złotowy bez indeksacji do waluty obcej; (c) bezwzględnej nieważności tej umowy; (d) trwałej bezskuteczności umowy; 2) Czy art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, zmieniający skład sądu rozpoznającego sprawę z trzech sędziów na skład jednego sędziego oraz upoważniający prezesa sądu do zarządzenia rozpoznania sprawy w dotychczasowym składzie, ma zastosowanie do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie tej ustawy i co do których wyznaczony już został skład trzech sędziów? Wobec dokonania zmiany w składzie w toku postępowania, skarżący zarzucił nieważność postępowania przed Sądem Apelacyjnym.

Odnosząc się do drugiego z zagadnień wskazanych w skardze pozwanego należy podkreślić, iż Sąd Najwyższy wyjaśnił już, że jeżeli na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, prezes sądu zarządził rozpoznanie apelacji w składzie trzech sędziów, sprawa powinna zostać rozpoznana przez skład sądu złożony z dotychczasowego sędziego referenta, a pozostali sędziowie powinni zostać przydzieleni losowo zgodnie z art. 47a Prawa o ustroju sądów powszechnych, nawet gdy w sprawie uprzednio wyznaczony był skład trzyosobowy, który przestał być składem właściwym do rozpoznania sprawy na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks

postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (uchwała SN z 26 maja 2022 r., III CZP 86/22; a także postanowienie SN z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22)

Natomiast co do pierwszego z zagadnień, w orzecznictwie wyjaśniono, że stwierdzenie nieważności umowy mieści się w zakresie sankcji, jaką dyrektywa 93/13 przewiduje w związku z wykorzystywaniem przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych. Na ten temat szeroko wypowiedziano się w orzecznictwie (np. wyroki SN z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22). Według orzecznictwa TSUE, w razie stwierdzenia abuzywności klauzuli ryzyka walutowego utrzymanie umowy „nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia” (wyroki TSUE z 14 marca 2019 r., C-118/17; z 5 czerwca 2019 r., C-38/17). Zdaniem Trybunału jest tak zwłaszcza wówczas, gdy unieważnienie tych klauzul doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również – pośrednio – do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty. W konsekwencji art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, iż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (wyrok TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, pkt 44 i 45; także wyrok SN z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/19).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 100 zdanie pierwsze w związku z art. 398²¹ k.p.c., poprzez ich wzajemne zniesienie.

[as]